

اصغر ۲۸ ۵ ۲۲ و صفحہ ۲۷ درجہ ۲۴ و صفحہ ۲۵

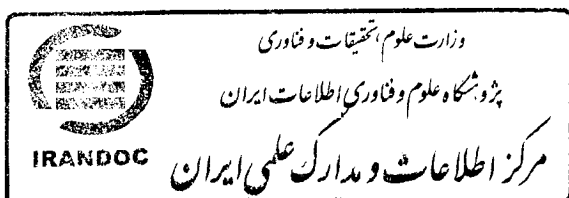
دانشکده معماری و شهرسازی
رساله جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد
رشته معماری منظر

عنوان
طراحی جداره ساحلی خلیج فارس
در بندر سیراف

اساتید راهنما
مهندس مهدی شیبانی
دکتر فرزین فردانش

نگارش
مهدی محمدیان

زمستان ۸۸

۱۴۹۱۸۰

۱۳۸۹/۱۰/۱۹

دانشکده معماری و شهرسازی

بخش معماری منظر

نام خانوادگی: محمدیان نام: مهدی

اساتید راهنما: مهندس مهدی شیبانی، دکتر فرزین فردانش

تاریخ فراغت از تحصیل: ۱۳۸۹/۶/۲۲

عنوان: طراحی جداره ساحلی خلیج فارس در بندر سیراف

چکیده

نوارهای ساحلی از جمله فضاهای شهری هستند که بدلیل کیفیتهای خاصی که دارند، امروزه به عنوان فضاهایی کانونی جهت فعالیتهای عمومی افراد در شهرهای بندری مطرح می باشند. به دنبال تحولات شهری و ایجاد گرایشات متعدد در اوایل دهه ۷۰، پتانسیل های نهفته این فضاها به یکباره مورد توجه طراحان و برنامه ریزان فضاهای باز شهری قرار گرفت. این تحولات عمدتاً میل به تبدیل سواحل به یک محیط شهری پویا و سرزنده و فضایی جهت کار، تفریح، تجمع و دیگر اشکال گوناگون زندگی جمعی افراد بود. با اینکه نوارهای ساحلی به عنوان فضاهایی عمومی و با کارکرد غالب تفریحی عمر کوتاهی دارد، امروزه از جایگاه ویژه ای در میان دیگر مباحث دانش معماری منظر و شهرسازی برخوردارند.

شهر بندری سیراف در حاشیه شمالی خلیج فارس از پتانسیلهای بالایی در این زمینه برخوردار است. نوار ساحلی سیراف تنها فضای همگانی شهر است که با پتانسیلهای بالایی که دارد توانسته جاذب جمعیت بومی و غیر بومی تا کیلومترها دورتر از محیط خود باشد. در این راستا طراحی نوار ساحلی بندر سیراف پاسخگوی نیازهای متعددی در زمینه های اجتماعی، اقتصادی و محیطی گسترده ای باشد.

آنچه پیش روست، تلاشی است در زمینه بازشناخت اصول کلی طراحی نوارهای ساحلی به عنوان فضایی عمومی که بتواند بصورت پایدار به حیات خود ادامه دهد. این پژوهش پس از بررسی سیر تحولات و مسایل کلان در طراحی نوار های ساحلی، به معرفی موضوعات کلیدی و فرآیند طراحی نوارهای ساحلی می پردازد. در ادامه، پس از معرفی اصول و انتظارات پایداری و توسعه پایدار، جایگاه توسعه پایدار به عنوان بستری جهت انتظام بخشی در این فرآیند مطرح خواهد گردید.

سپس نمونه هایی موفق از طراحی نوارهای ساحلی با توجه به اصول توسعه پایدار آمده است. قدم بعدی پژوهش، شناخت محدوده طراحی، یعنی نوار ساحلی شهر سیراف می باشد. در ادامه با بیان ویژگیهای بستر، به ارزیابی و سنجش این مشخصه ها با استفاده از تکنیک S.W.O.T می پردازیم. و بعد از آن به منظور حصول به نتایجی کارا، اهداف و راهبردهای طراحانه ارائه شده است. در نهایت طرحواره هایی از آینده نوار ساحلی شهر سیراف به عنوان ابزاری جهت تبدیل سیاستهای اجرایی به طرح آورده شده است.

فهرست

چکیده

فصل اول: کلیات

۲	۱. مسئله تحقیق
۳	۲. ضرورت طرح
۳	توجه به رابطه انسان با دریا
۳	طبیعت گردی و دریا
۴	الف) جنبه های اقتصادی
۵	ب) جنبه اجتماعی
۵	ج) جنبه فرهنگی
۵	۳. اهداف طرح
۶	۴. چارچوب تحقیق
۶	پرسشهای تحقیق
۷	روش تحقیق
۷	الف) مطالعه کتابخانه ای
۷	ب) مطالعه میدانی
۷	۵. ساختار تحقیق
۸	۶. پیشینه تحقیق
۸	مرور ادبیات موضوع
۸	نمونه های موردی
۸	پیشینه پروژه های اجرا شده در سیراف
۹	پیشینه طراحی های مشابه در سواحل شمالی و جنوبی ایران
۱۰	نمونه های موردی خارجی

فصل دوم: مبانی نظری طراحی

۱۲

۱. نوار ساحلی شهری (مفاهیم و رویکردها)

- ۱۳ ۱. سیر توسعه سواحل شهری در گذر زمان
- ۱۳ ۲. انقلاب صنعتی
- ۱۴ ۳. دوران مدرن
- ۱۵ ۴. رویکرد امروزی سواحل
- ۱۵ تلفیق تجارت و گردشگری
- ۱۵ حضور برنامه ریزی در فرآیندهای توسعه سواحل
- ۱۶ چشم انداز توسعه سواحل امروزی
- ۱۶ اصول حاکم بر تغییر شکل و دگرگونی سواحل شهری

۲۰

۲. توسعه پایدار (مفاهیم و اصول)

- ۲۰ ۱. فهم واژه
- ۲۱ ۲. تعاریف و اصطلاحات
- ۲۱ توسعه
- ۲۱ پایداری
- ۲۱ مفهوم توسعه پایدار
- ۲۲ ۳. ضرورت به کارگیری مفهوم توسعه پایدار
- ۲۳ ۴. ابعاد توسعه پایدار
- ۲۴ پایداری محیطی
- ۲۴ پایداری اجتماعی
- ۲۵ پایداری اقتصادی
- ۲۵ ۵. نظریه توسعه پایدار شهری
- ۲۵ ۶. نتیجه گیری

۲۶	۳- گردشگری و سواحل شهری
۲۶	۱. گردشگری
۲۶	۲. گردشگری شهری
۲۷	۳. گردشگری در شهرهای ساحلی
۲۸	۴. گردشگری پایدار
۲۹	اکوتوریسم،
۳۰	ژئوتوریسم؛
۳۱	مبانی ژئوتوریسم

۲۳	۴- عوامل کلیدی در طراحی نوارهای ساحلی شهری
۳۴	۱. ویژگی های کالبدی
۳۴	بستر شهری
۳۶	نوع استفاده و فعالیت ها
۳۷	وابستگی به آب
۳۸	• کاربری های وابسته به آب
۳۸	• کاربری های در ارتباط با آب
۳۸	• کاربری های نه وابسته نه مرتبط
۳۹	مالکیت
۳۹	نتیجه گیری در مورد کاربری اراضی در سواحل
۴۰	۲. پهنه بندی و تفکیک
۴۰	۳. قابلیت دسترسی عمومی
۴۱	دسترسی فیزیکی
۴۳	دسترسی بصری
۴۴	ارتباط ذهنی
۴۵	۴. ارتباطات / پیوندها / سیرکلاسیون
۴۷	۵. حفظ عناصر و مظاهر تاریخی سواحل

۴۷	۶. نوار ساحلی به مثابه فضایی شهری
۴۹	مناظر
۴۹	کارکردهای فضا
۵۰	کیفیات محیطی
۵۰	• نورپردازی
۵۱	• هنر و عناصر هنری و منظرزا
۵۲	اجزاء و عناصر موجود
۵۶	۵- موضوعات محیطی در طراحی نوارهای ساحلی شهری
۵۶	۱. بوم شناخت ساحل
۵۷	۲. مؤلفه های مهم طبیعی سواحل
۵۷	سیلاب ها
۵۷	منابع طبیعی
۵۸	منابع تاریخی - فرهنگی
۵۹	۳. آلودگی های زیست محیطی
۶۰	۴. گونه شناسی عناصر محیطی در نوارهای ساحلی
۶۰	زمین
۶۰	آب
۶۱	سیستم های ساختمانی و سازه ای
۶۱	مصالح و مواد
۶۱	گیاهان و جانوران
۶۲	فعالیتها
۶۲	۵. راهکارهای موجود
۶۲	موج شکنها و دیواره های ساحلی
۶۲	• دیواره های بتنی پیش ساخته
۶۳	• دیواره های سنگ چین
۶۳	• دیواره های بتن مسلح
۶۴	۶. رابطه میان محیط و توسعه در سواحل شهری
۶۵	۷. جمع بندی

فصل سوم: بررسی نمونه های موفق جهانی

۷۱	۱- جزیره گرانویل، ونکوور، کانادا
۷۲	۱. تاریخچه
۷۴	۲. خلق مکان: «بازیابی جزیره گرانویل»
۷۶	۳. طراحی فضاهای شهری
۷۷	۴. برنامه ریزی صحیح
۷۸	۵. یافته ها و درس های آموخته شده
۸۰	۲- نوار ساحلی شهر بالتیمور، ایالت مریلند، آمریکا
۸۰	۱. سواحل به عنوان محرک جریان نوسازی شهری - نوار ساحلی بالتیمور
۸۲	۲. ترک بنادر قدیمی
۸۳	۳. استفاده از فرصت های موجود
۸۴	۴. اصول و راهبردهای کلان
۸۷	۳- طرح اسکله دریایی دبی، امارات متحده عربی
۸۷	۱. تاریخچه و موقعیت ساحل عربی دبی
۸۸	۲. ایده های طراحی
۸۹	۳. اصول طراحی
۹۰	۴- مشکلات فضای عمومی در نوارهای ساحلی
۹۰	۱. توسعه های تک عملکردی به جای اهداف چند منظوره
۹۰	۲. تسلط خودرو
۹۱	۳. فضاهای غیر فعال
۹۱	۴. تسلط فضاهای خصوصی در برابر دسترسی عمومی
۹۲	۵. نبود مکان هدف یا مقصد
۹۲	۶. هدایت روند طراحی توسط توسعه گران
۹۲	۷. طراحی مجسمه ای
۹۲	۵- جمع بندی

فصل چهارم: شناخت بستر طرح

۹۵	۱. کلیاتی در مورد بندر سیراف
۹۵	واژه سیراف
۹۵	وجه تسمیه بندر سیراف
۹۶	ساختار فیزیکی
۹۶	موقعیت جغرافیایی
۹۷	مطالعات خرداقلیم
۱۰۰	پوشش گیاهی
۱۰۳	منظر تاریخی - فرهنگی سیراف
۱۰۸	منظر فرهنگی - اجتماعی سیراف
۱۰۸	منظر طبیعی سیراف
۱۱۰	معماری و شهرسازی سنتی سیراف
۱۱۱	سیمای شهری سیراف
۱۱۲	۲. شناخت محدوده طراحی
۱۱۲	موقعیت طرح
۱۱۳	دلایل انتخاب محدوده طرح
۱۱۴	دسترسیها
۱۱۵	دید و منظر
۱۲۰	زمین شناسی بستر
۱۲۰	توپوگرافی
۱۲۱	فعالیتها
۱۲۱	تاثیر اقلیم بر حضور مخاطب
۱۲۱	رخدادهای موجود در نوار ساحلی
۱۲۴	جلوه های نمود منظر زمانی
۱۲۵	موضوعات اکولوژیکی
۱۲۵	ایمنی و امنیت

فصل پنجم: معرفی طرح

۱۲۷	۱. تدقیق اصول طراحی منتج از مبانی نظری
۱۲۸	تجزیه و تحلیل سوابق جهانی
۱۳۰	اولویت بندی اصول طراحی
۱۳۱	تجزیه و تحلیل محدوده طراحی
۱۳۴	نتیجه گیری
۱۳۵	۲. اهداف و راهکارهای طراحی
۱۴۴	۳. کاربریهای پیشنهادی
۱۴۵	۴. بررسی فضاسازیها با توجه به راهکارها

۱۵۱ **پیوست ۱: مدارک طرح**

۱۲ **منابع و مآخذ**

چکیده

نوارهای ساحلی از جمله فضاهای شهری هستند که بدلیل کیفیتهای خاصی که دارند، امروزه به عنوان فضاهایی کانونی جهت فعالیتهای عمومی افراد در شهرهای بندری مطرح می باشند. به دنبال تحولات شهری و ایجاد گرایشات متعدد در اوایل دهه ۷۰، پتانسیل های نهفته این فضاها به یکباره مورد توجه طراحان و برنامه ریزان فضاهای باز شهری قرار گرفت. این تحولات عمدتاً میل به تبدیل سواحل به یک محیط شهری پویا و سرزنده و فضایی جهت کار، تفریح، تجمع و دیگر اشکال گوناگون زندگی جمعی افراد بود. با اینکه نوارهای ساحلی به عنوان فضاهایی عمومی و با کارکرد غالب تفریحی عمر کوتاهی دارد، امروزه از جایگاه ویژه ای در میان دیگر مباحث دانش معماری منظر و شهرسازی برخوردارند.

شهر بندری سیراف در حاشیه شمالی خلیج فارس از پتانسیلهای بالایی در این زمینه برخوردار است. نوار ساحلی سیراف تنها فضای همگانی شهر است که با پتانسیلهای بالایی که دارد توانسته جاذب جمعیت بومی و غیر بومی تا کیلومترها دورتر از محیط خود باشد. در این راستا طراحی نوار ساحلی بندر سیراف پاسخگوی نیازهای متعددی در زمینه های اجتماعی، اقتصادی و محیطی گسترده ای باشد.

آنچه پیش روست، تلاشی است در زمینه بازشناخت اصول کلی طراحی نوارهای ساحلی به عنوان فضایی عمومی که بتواند بصورت پایدار به حیات خود ادامه دهد. این پژوهش پس از بررسی سیر تحولات و مسایل کلان در طراحی نوار های ساحلی، به معرفی موضوعات کلیدی و فرآیند طراحی نوارهای ساحلی می پردازد. در ادامه، پس از معرفی اصول و انتظارات پایداری و توسعه پایدار، جایگاه توسعه پایدار به عنوان بستری جهت انتظام بخشی در این فرآیند مطرح خواهد گردید.

سپس نمونه هایی موفق از طراحی نوارهای ساحلی با توجه به اصول توسعه پایدار آمده است. قدم بعدی پژوهش، شناخت محدوده طراحی، یعنی نوار ساحلی شهر سیراف می باشد. در ادامه با بیان ویژگیهای بستر، به ارزیابی و سنجش این مشخصه ها با استفاده از تکنیک S.W.O.T می پردازیم. و بعد از آن به منظور حصول به نتایجی کارا، اهداف و راهبردهای طراحان ارائه شده است. در نهایت طرحواره هایی از آینده نوار ساحلی شهر سیراف به عنوان ابزاری جهت تبدیل سیاستهای اجرایی به طرح آورده شده است.

فصل اول

کلیات

در این فصل با نگاهی فراگیر، جنبه های مختلف بررسی موضوع این تحقیق "طراحی نوارهای ساحلی شهری" توضیح و بیان می گردد. در حقیقت این مباحث به عنوان پیش درآمدی برای بررسی دقیق و مدلل موضوع و هدفمند سازی این طرح ارائه می شوند و سعی شده با بیان مسائل، هدف، ضرورت، و چارچوب کلی فرآیند انجام پژوهش و در نهایت تکنیک بکار رفته برای نیل به محصول نهایی، توضیحی کوتاه از آنچه در ادامه پیش روی خواهد آمد، تبیین شود.

مسئله تحقیق

قدم اول در روند طراحی فضاهای باز شهری توجه به نیازها و ذهنیات افراد استفاده کننده و مردم ساکن در محیط است. به عبارت دیگر، درک و فهم ابعاد زندگی روزمره و همچنین معنای نهفته و آشکار محیط پیرامون و چگونگی روابط میان افراد در این گونه محیطها و از سوی دیگر رابطه متقابل بین محیط و جامعه، ابتدا می بایست شناخته شود. یک فرآیند طراحی کارآمد اگر بر اساس این شاخصها شکل گرفته باشد می تواند به صورتی "پایدار" ادامه یابد. در همین رابطه، نوار ساحلی سیراف تا حدودی از دیگر فضاهای شهر دور نگه داشته شده و از عدم ارتباط فیزیکی، و ذهنی مناسب رنج می برد. موضوعات و مسائلی همچون مناظر فقیر عینی و ذهنی، محدودیت در دسترسی عمومی و ناامنی، کاهش جذابیت برای زندگی، کار و تفریح، توسعه آینده آن را به مخاطره کشانده است. این وضعیت نابسامان، تأثیرات منفی را بر روی فرآیند طراحی و باززنده سازی اکنون خود و حوزه های اطراف (مسکونی- تجاری و...) گذاشته است. موضوعاتی که این نوشتار در پی رسیدن به آنهاست از این قرار است:

- کنکاش و تحلیل ارتباط میان طراحی منظر و ساماندهی نوارهای ساحلی شهری
- حصول به راهبردهای طراحی مناسب با نگاهی دقیق بر فرصت ها و امکانات و منابع موجود محیط

ضرورت طرح

مکانهای ساحلی با تنوع اکولوژیک و طبیعی که در خود دارند، در ایجاد چشم‌اندازها و ارتقاء کیفیت محیط، همچنین رفع نیازهای روحی، روانی بشر نقش مهمی ایفا می‌کنند؛ همچنین مسائل اساسی در اهمیت و لزوم توجه به ساماندهی سواحل و استفاده بهینه از آنها بیان می‌شود:

توجه به رابطه انسان با دریا

ارتباط ذاتی انسان با طبیعت، به‌ویژه دریا و به دنبال آن، استفاده از کیفیتهای بصری و ادراکی مناظر ساحلی، مسأله‌ای است که همواره در بطن زندگی بشر وجود داشته است. دریا واجد خصلتی است که به عمیق‌ترین و درونی‌ترین نیازهای طبیعت‌گرایی انسان پاسخ می‌دهد و در میان غوغا و آلودگی شهرها، او را به سرشت وجودی‌اش پیوند می‌زند. از لحاظ روانی، دریا در نگاه آدمی تا بیکران ادامه می‌یابد، هیچگاه چهره ثابتی ندارد، گاه آرام و رویایی و گاه طوفانی و هیجان‌انگیز جلوه می‌نماید. با تغییر فصل، رنگ عوض می‌کند، سطح آن بالا و پایین می‌شود و حال و هوایی بس متفاوت به خود می‌گیرد؛ و اینهاست که دریا را برای انسان جذاب و دوست‌داشتنی می‌کند و پناه آدمی در حالات گوناگون می‌شود. ذکر این نکته در اینجا لازم است که روابط انسان و دریا به همین جا محدود نمی‌شود و ابعاد گسترده تری را شامل می‌گردد. برآوردن این نیاز ذاتی، مهم‌ترین دلیل برای بهره‌گیری از دانش معماری منظر جهت ایجاد فضایی برای برقراری ارتباط عمیق با طبیعت و دریا می‌باشد.

طبیعت‌گردی و دریا

بشر همواره سعی داشته تا با کنترل طبیعت و ایمن‌سازی دسترسی‌ها، ارتباط نزدیک‌تری با آن برقرار کند. در دهه‌های اخیر انواع فعالیت‌های گردشگری که در ارتباط با طبیعت صورت می‌گیرند، از جمله گردشگری دریایی، جایگاه ویژه‌ای در سیاستهای اقتصادی و زیست‌محیطی بسیاری از کشورها پیدا کرده‌اند. یکی از خواسته‌های مورد انتظار توسعه و بهبود منظر ساحلی با رویکرد گسترش طبیعت‌گردی در نوار ساحلی است. چنانچه سواحل با برنامه‌ریزی و دقت طراحی شوند و مناظر ساحلی با کاربری‌های تفریحی، آموزشی، اقتصادی و... ایجاد گردند، کمک بزرگی به بهبود وضعیت اقتصادی کشور صورت خواهد گرفت.

نوار ساحلی شهر سیراف به نوعی تنها فضای همگانی شهر است که با توجه به ویژگیهای محیطی مصنوع و طبیعی توانسته همراه جاذب جمعیت گردشگر بومی و غیر بومی تا کیلومترها دورتر از محیط خود بوده باشد. امروزه با افزایش جمعیت و توسعه شهر، انتظارات و علایق مردم نسبت به فضاهای شهری نیز با تنوع و پیچیدگی بیشتری همراه شده است و از سویی دیگر تغییرات بوجود آمده در بافت های شهری نیز نیاز به شکل گیری الگوهای جدی و منطبق بر نیازهای فعلی و آینده را دو چندان ساخته است. با توجه به موضوعات ذکر شده متأسفانه فضاهای ساحلی با مسائل بسیاری دست و پنجه نرم میکنند که این مسایل در شهر سیراف در برخی ابعاد به مباحثی مهم در موضوع سیاست های شهری بدل گشته است. حضور نوار ساحلی و بافت شهری در کنار هم، با وجود مسایل و مشکلات کنونی، توانسته تا حدودی جوابگوی نیاز سالیان افراد گردشگر و ساکنین شهر بوده و مآوایی برای گذران اوقات فراغت و بستری برای لذت بردن از مناظر بصری زیبا و دلنشین بوده باشد. بنابراین باززنده سازی فضای ساحلی از طریق ارتقاء کیفیت محیط ساحلی و تجهیز مناسب فضا با توجه به گونه های مختلف "تجربه" فضا، میتواند پاسخگوی نیازها و سلیقه شهروندان و گردشگران باشد. در حقیقت طراحی مناسب فضای ساحلی و پس از کمک به ارتقاء تعاملات اجتماعی و بهبود شرایط اقتصادی از ورای صنعت توریسم و گردشگری، به توسعه هر چه "پایدار" در شهر کمک شایانی خواهد کرد.

همان طور که ذکر شد، طراحی مناسب و سازماندهی نوار ساحلی شهری بواسطه نقشی که در رشد و توسعه شهر مثلاً از طریق تأثیراتی در حیات دوباره بافت و یا خلق مکان های جذاب عمومی و همچنین توسعه گردشگری خواهد داشت. بر جنبه های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی منطقه اثرات متنوعی خواهد گذاشت که در اینجا برخی از جوانب اصلی آن به اختصار معرفی می گردند:

الف) جنبه های اقتصادی

با استفاده از نظام کاربری های متنوع و مختلط می توان زمینه های سرمایه گذاری بخش خصوصی و همچنین بخش خدمات را فراهم کرد و پیامد آن به ایجاد تحرک در مشاغل، گردش پول، افزایش سطح درآمد ساکنین و کمک به توانمندسازی و درآمد آفرینی گروههای اقتصادی شهر کمک کرد.

ب) جنبه اجتماعی

از طریق ارتقاء تعاملات اجتماعی در بستری که تمامی افراد به سهولت امکان برقراری ارتباط و بهره‌گیری از ظرفیتهای آن را داشته باشند، امکان القاء حس رضایتمندی، سرزندگی و افزایش حس تعلق در گروههای مختلف اجتماعی را فراهم ساخته و به رشد و تقویت فعالیتهای همگانی و مشارکتهای عمومی در شهر کمک شایسته‌ای می‌شود.

ج) جنبه فرهنگی

جذب مخاطب و برقراری رابطه میان افراد و مولفه‌های هویتی طبیعی و مصنوع شهر، مقدمات توجه به مقوله میراث فرهنگی، تبادل و گسترش روابط و فرهنگ و در پی آن آموزش و پیشرفت ارتباطات و تقویت این آشنایی در بعد ملی و فراملی خواهد شد.

با توجه به انواع تاثیرات درونی و بیرونی حاصله از این طرح و ضرورت توجه به پتانسیلهای نهفته در این گونه فضاها، ضرورت رویکردی در جهت تبدیل این فضا تا فضای سرزنده‌ای که جنبه عمومی آن متناسب با نیازها و علایق ساکنین و گردشگران باشد هویداست. بدین منظور میبایست با کمک دانش معماری منظر، چارچوبی مدون، ناشی از بازشناخت مولفه‌های موثر در طراحی این گونه فضاها و به منظور ساماندهی آنها تهیه گردیده و مقدمات بهره‌گیری از تاثیرات کنترل شده و مثبت این رویکرد را در شهر مشاهده کرد.

اهداف طرح

نوار ساحلی شهر سیراف از مهمترین و بارزترین فضاهای عمومی این شهر است که با دارا بودن دو مولفه طبیعی و مصنوع بسیار شاخص (دریا و فضاهای مجاور ساحلی) در کنار هم، مورد توجه و استقبال عمومی در استفاده و ایجاد رابطه از سوی مردم شده است. فضاهای ساحلی شهری در اکثر نقاط دنیا از جذابترین و مفرحترین فضاهای شهری اند. اینگونه فضاها به دلیل ماهیت تفرجیشان توانسته اند با استفاده از فرصتهای اقتصادی ایجاد شده در آنها، به رشد اقتصادی مطلوب دست یافته و زمینه بهبود بسترهای فرهنگی و اجتماعی را نیز علاوه بر مسائل اقتصادی فراهم سازند. به دلیل مشخصه‌های بصری و فعالیتهای ویژه ساحل، این گونه فضاها در دوران حاضر تبدیل به مهمترین و بارزترین مراکز تفریحی و توریستی هر شهر ساحلی شده اند.

در این راستا، هدف اصلی این پژوهش نیل و دستیابی به اصولی است که بتوان با اتکا به آنها، کناره ساحلی بندر سیراف را ساماندهی نمود. این اصول به عنوان اهداف کلان طراحی مطرح خواهند شد.
این اهداف عبارتند از:

۱. حفظ و تقویت هویت محیط و توجه به زمینه گرایی
۲. تقویت دسترسی عمومی به نوار ساحلی (تعامل و پیوند شهر و دریا)
۳. ارتقاء مشخصه های کیفی فضای ساحلی و منظر شهری ساحلی و آفرینش جذابیت و سرزندگی
۴. جلب مخاطب شهری و انواع فعالیتهای گوناگون شهری
۵. جلب مخاطب توریست و ارتقاء منظر ساحلی به عنوان شاخصترین محور گردشگری در شهر
۶. پایداری اکولوژیکی محیط ساحلی
۷. ارتقاء مشخصه های ایمنی و امنیت و آسایش محیطی در محدوده ساحلی

چارچوب تحقیق

پرسشهای تحقیق

پرسشهای تحقیق عبارتند از:

۱. موضوعات مورد توجه در طراحی نوارهای ساحلی از دیدگاه طراحی منظر کدامند و چه مسائلی در این گونه محیطها از اهمیت ویژه ای برخوردارند؟
۲. اصولاً در طراحی یک نوار ساحلی شهری (با حیات پایدار) می بایست چه مسائلی را مورد توجه قرار داد؟
۳. بستر طرح و وضعیت کنونی محیط از چه ویژگیهایی برخوردار هستند؟ نقاط قوت، ضعف، محیط کدامند؟ (SWOT)
۴. راهکارهای پیشنهادی و سیاستها و ضوابطی که ناشی از نتایج فرایندی تحقیقی در ارتباط با اصول طراحی نوارهای ساحلی، اصول حیات پایدار و تحلیلهای بستر طراحی بوده باشد کدامند؟

روش تحقیق

الف) مطالعه کتابخانه ای

در مطالعه منابع و کتب مرتبط سه پرسش اصلی دنبال شد.

۱. نقش نوار ساحلی شهری در توسعه شهرها
 ۲. چيستی و چگونگی فرآیندهای طراحی و بازسازی نوارهای ساحلی در جهان امروز
 ۳. اصول طراحی و نمونه های موفق و بارز در زمینه خلق فضاهای ساحلی
- مطالعه نمونه های مختلف و متنوع از نظر موقعیت و ویژگی های جغرافیایی شان در دنیا) در جهت تشخیص و تحلیل رویکردهای موفق و ناموفق در زمینه طراحی نوارهای ساحلی و سنجش اعتبار سیاست های اعمال شده، کمک شایانی به انجام پژوهش داشت.

ب) مطالعه میدانی

نقشه ها و تصاویر دو و سه بعدی شامل عناصر محیطی، فضاهای باز موجود، چشم اندازهای بصری، کاربریها و کارکرد های نوار ساحلی شهر و ... از منابع مختلف در جهت تجزیه و تحلیل دقی قتر محیط استفاده شده است.

ساختار تحقیق

این رساله از پنج بخش مجزا ولی مرتبط و با رویکردی کل به جزء تشکیل شده است. در فصل اول کلیات پژوهش تبیین و تفسیر شده اند. فصل دوم شامل نگاهی به مقوله عوامل موثر در طراحی و ساماندهی سواحل شهرست. در فصل سوم سه نمونه موردی از سواحل شهری موفق معرفی و در فصل چهارم به معرفی و تجزیه و تحلیل بستر طرح یعنی نوار ساحلی شهر سیراف پرداخته شده است. در فصل پنجم، محصولات این پژوهش در قالب چشم انداز کلی طرح، راهبردها و سیاستهای اجرایی طرح ذکر گردیده است و در نهایت فصل ششم، در قالب طراحی کرانه ساحلی سیراف قرار دارد.

پیشینه تحقیق

مرور ادبیات موضوع

در حوزه توسعه و تجدید حیات نوارهای ساحلی از دیدگاه دانش برنامه ریزی و طراحی (منظر و شهری) تنها تعداد معدودی از نظریه پردازان وارد شده و به بیان دیدگاه های خود پرداخته اند. به عبارت دیگر طبق بررسی نگارنده، عمده طراحان و برنامه ریزان منظر و شهری که در زمینه طراحی و توسعه نوارهای ساحلی اظهار نظر کرده اند اکثراً نظریات آنها بر پایه تجربیات و اقداماتی بوده که خود در پروژه هایی این چنین کسب کرده و بکار برده اند.

لازم به ذکر است که هنوز در کتب و نوشتارهای داخلی (به جز کتاب ضوابط طراحی فضای شهری دکتر جهانشاه پاکزاد) به فضاهایی ساحلی شهری بدقت پرداخته نشده و نگارنده حجم بالایی از مطالب این تحقیق را از بررسی و مطالعه کتب و مقالات خارجی استخراج نموده است. البته سعی شده در گردآوری و ارائه مطالب تعادل حفظ شده و نظر و دیدگاه های مختلف بررسی گشته و نتایج با توجه به رویکرد تنوع و دقت ارائه شوند.

نمونه های موردی

در این قسمت به بررسی اجمالی نمونه های اجرا شده از پروژه های طراحی و باززنده سازی نوارهای ساحلی پرداخته و سعی میشود با شناخت نکات طرح شده و راه حلهای اعمال شده در آنها به یکسری اصول و مبانی در این زمینه دست یابیم. بررسی نمونه های این چنین ما را به درک و فهم موضوعاتی که در طراحی نوارهای ساحلی از اهمیت بیشتری برخوردارند، کمک کرده و میتواند به ما در ارائه راهکارهایی بهتر در جهت بهبود وضعیت موجود یاری رساند. در این قسمت ابتدا به جستجو به موارد تحقیقی مشابه در خود ساحل سیراف و سپس دیگر سواحل شمالی و جنوبی کشور پرداخته و پس از آن نمونه هایی از پروژه های مهم و بارز جهانی که نقش الگو را بر ای اکثر کشورهای ساحلی دارا بوده اند و از سوی دیگر بیشترین تطابق را با شرایط محیطی مثل اقلیم شهر سیراف داشته باشند، مورد بررسی قرار می گیرند.

پیشینه پروژه های اجرا شده در سیراف

این شهر با وجود برخورداری از ویژگیهای منحصر به فرد خود، کماکان از جهات بسیاری ناشناخته باقی مانده و اقدامات ناچیزی در جهت شناخت شهر و مخصوصاً خصوصیات و ویژگیهای محیط ساحلی صورت گرفته است. و این اقدامات تا حدود زیادی کم اثر بوده است.

در سالهای اخیر یکسری فعالیت نوسازی در امتداد شرقی این نوار ساحلی انجام شده که هنوز به مراحل پایانی و بهره برداری خود نرسیده اند و بیشتر به نوعی بسترسازی خام برای شکل گیری مکانهایی عمومی و ساحلی در آینده شباهت دارند. در کل بدلیل بسیاری از مسایل از قبیل نبود سیاست های کلان شهری به صورت قدرتمند که موجودیت حوزه را مورد شناخت دقیق قرار داده و پاسخی برای مسایل آن بیابد، سبب شده اند که " محیط مصنوع " و " محیط طبیعی " ساحل سیراف که به دلیل ویژگیهای خاص طبیعی اش از زیباترین سواحل کشور بشمار می رود رو به زوال و نابودی تدریجی بگذارد. این در حالیست که اقبال عمومی مردم کشور به جهت ورود گردشگر، مخصوصاً در فصول معتدل و خنک سال، به این ساحل بسیار زیاد بوده و این نوار ساحلی در کنار بافتی سنتی با معماری خاص و یگانه خود توانسته وجهه خود را به عنوان یک " تفرجگاه ساحلی " تا حدودی محفوظ نگاه دارد.

پیشینه طراحی های مشابه در سواحل شمالی و جنوبی ایران

سواحل شمالی ایران با اینکه با خیل عظیم و میلیونی گردشگر در طول سال مواجه اند متأسفانه هنوز به صورت زمینه ای و ریشه هیچ مطالعه و یا طرحی که سبب تقویت مشخصه های این حوزه باشد را به خود ندیده اند -یا نگارنده به آن دست نیافته- و عمده کارهای انجام شده تنها به ساخت یکسری شهرکهای تفریحی کنار ساحل محدود شده که اینگونه سیاستهای موضعی عملاً نمیتوانند راهگشایی برای بهبود و کالبد فضایی ساحلی شمال کشور بوده باشد. مطالعاتی محدود به عنوان مثال در بندر انزلی صورت گرفته که از سویی مربوط به دوره های بسیار دور بوده و و از سوی دیگر فاقد رویکردهای توریستی و گردشگری اند و صرفاً به جنبه های اقتصادی منطقه پرداخته اند. به طور کلی تحقیقات تنها به چند رساله دانشگاهی که توسط دانشجویان دانشگاههای مختلف در زمینه موضوعات مرتبط با گردشگر ی و مراکز مربوط به آن کار شده است ولی در مورد بازشناخت فضای ساحلی، به عنوان فضای شهری و شناسایی مولفه های این دو در ارتباط با هم تاکنون تحقیق و پژوهش صورت نگرفته است.

در مورد سواحل جنوبی ایران عمدتاً پروژه های طراحی وزنده سازی مربوط به قسمت های خیلی کوچک از ساحل میشده در زمینه طراحی و یا توسعه بخشهای ساحلی میتوان به توسعه فضای ساحلی و تفرجی در جزیره کیش و یا بهسازی نوار ساحلی رودخانه کارون در شهر اهواز اشاره داشت. جزیره کیش، به دلیل موقعیت خاص آن چه از نظر گردشگری و چه از نظر تجاری همه ساله پذیرای خیل عظیمی از مسافران و گردشگران است.

طی سالیان اخیر بخشی از ساحل این جزیره به دلیل ساخت فضاهای عمومی در کنار ساحل پیاده راهها مسیرهای دوچرخه سواری و مکانهای جذب دیگر از استقبال بیشتری برخوردار بوده و امروزه اسکله چوبی ساحل جزیره به یکی دیگر از مناطق شاخص و نشانه شهری